

32/446 (597) 2^e ex

Grondgebruikersinventarisatie Bedum-Ten Boer

Gebied 240

**E.C. Vos
J. Clement**

Rapport 597

955882

DLO-Staring Centrum, Wageningen, 1998

REFERAAT

Vos, E.C., 1998. *Grondgebruikersinventarisatie Bedum-Ten Boer; gebied 240*. Wageningen, DLO-Staring Centrum. Rapport 597. 36 blz.; 8 fig.; 17 tab.; 3 ref.; 5 bijlagen (separaat).

Kengetallen over de landbouw, de verkaveling en de ontsluiting worden verkregen met het geografisch informatiesysteem Grondgebruikersinventarisatie (GI) van SC-DLO. Dit rapport bevat een beknopte beschrijving van de gevolgde werkwijze van verzamelen en verwerken van gegevens bij de GI Bedum-Ten Boer. Het gebied Bedum-Ten Boer is voorlopig geplaatst op het Voorbereidingsschema Landinrichting 1997. Het gebied ligt in de gemeenten Bedum, Ten Boer en een klein gedeelte in Loppersum in de provincie Groningen en heeft een oppervlakte van circa 4800 ha. Op basis van de uitkomsten van het onderzoek wordt een ruimtelijke beschrijving gegeven van het gebied alsmede van de bedrijfsstructuur. De grondgebruikerssituatie is in de winter van 1997 opgenomen en correspondeert met de landbouwtelling 1997.

Trefwoorden: Bedum, cultuurtechniek, geografisch informatiesysteem, grondgebruik, Groningen, landbouw, landinrichting, ontsluiting, Ten Boer, verkaveling

ISSN 0927-4499

© 1998 DLO Staring Centrum, Instituut voor Onderzoek van het Landelijk Gebied (SC-DLO),
Postbus 125, NL-6700 AC Wageningen.
Tel.: (0317) 474200; fax: (0317) 424812; e-mail: postkamer@sc.dlo.nl

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van DLO-Staring Centrum.

DLO-Staring Centrum aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Inhoud

Woord vooraf	7
Samenvatting	9
1 Inleiding	11
2 Ligging en grootte van het gebied	13
3 Grondgebruik	13
4 Aantal bedrijven	15
5 Bedrijfstype	16
6 Bedrijfsoppervlakte	17
7 Bedrijfsomvang	19
8 Verkaveling	20
8.1 Kavels, percelen en bedrijfskavels	21
8.1.1 Gebiedsniveau	21
8.1.2 Bedrijfsniveau	22
8.2 Kavelafstand	25
9 Bedrijfsenquête	28
9.1 Stoppen of uitbreiden	28
9.2 Belemmeringen	29
9.3 Verbeteringen	31
9.4 Bedrijfsverplaatsing	32
9.5 Voordelen van de RAK	32
9.6 informatievoorziening	33
Literatuur	35

Woord vooraf

In opdracht van de Dienst Landelijk Gebied Groningen (DLG-GR) heeft DLO-Staring Centrum (SC-DLO) de in dit rapport beschreven Grondgebruikersinventarisatie (GI) voor de Ruilverkaveling met Administratief Karakter (RAK) Bedum-Ten Boer uitgevoerd.

De Grondgebruikersinventarisatie (GI) is een geografisch informatiesysteem waarin wordt vastgesteld wie welke grond waar en op welke wijze in gebruik heeft en heeft vooral betrekking op agrarische bedrijven. De Dienst Landelijk Gebied gebruikt de gegevens in hoofdzaak bij de voorbereiding van landinrichtingsprojecten, in het bijzonder voor de gebiedstypering, de knelpuntenanalyse, het verrichten van toedelingsonderzoek en de agrarische kosten-batenanalyse als onderdeel van de evaluatie.

De sectie Dynamiek Ruimtegebruik van DLO-Staring Centrum verzorgt het onderzoek.

Samenvatting

Dit rapport beschrijft de resultaten van een uitgevoerde Grondgebruikersinventarisatie voor het gebied Bedum-Ten Boer. Hierbij is gebruik gemaakt van:

- de TOP10vectorbestanden van de Topografische Dienst Nederland;
- de waterstaatskaart;
- een adressenbestand van geregistreerde agrarische bedrijven met de daarbij behorende gegevens van de landbouwtelling 1997 geleverd door de Dienst Landelijke Service Regelingen (LASER);
- informatie van de agrariërs over de ligging en het gebruik van hun percelen.

De gegevens zijn met behulp van moderne Geografische Informatie Systemen (GIS) verwerkt tot een aantal computerbestanden. Hiermee zijn een overzichtskaart, een gebruikerskaart, een boerderijenkaart, een kavelafstandenkaart en een bedrijfskavelkaart gemaakt. Tevens zijn een aantal tabellen, grafieken en kaarten vervaardigd op basis waarvan de belangrijkste gebiedskenmerken in dit rapport zijn beschreven. Deze worden hierna kort samengevat.

De Ruilverkaveling met een Administratief Karakter Bedum-Ten Boer ligt in de provincie Groningen en is totaal 5461 ha groot, inclusief de enclave van 145 ha van de bebouwing van Ten Boer. Van dit gebied is 4992 ha cultuurgrond geïnventariseerd. Van deze oppervlakte is 4664 ha in gebruik bij geregistreerde grondgebruikers. Hiervan is 4573 ha in gebruik bij 124 binnenblokbedrijven, bestaande uit 99 grote bedrijven (met een bedrijfsomvang > 20 nge) en 25 kleine bedrijven. Daarnaast hebben 8 buitenblokbedrijven 91 ha grond in het gebied in gebruik. Van de totale geïnventariseerde oppervlakte cultuurgrond is 6,0% (328 ha) in gebruik bij particuliere grondgebruikers. Dit is een hoog percentage en wordt veroorzaakt doordat van enkele net gevestigde bedrijven nog geen landbouwtellingsgegevens beschikbaar waren (zie hoofdstuk 3).

Voor de kavels gelegen binnen dit gebied behorend aan binnenblokbedrijven (371 kavels) is de gemiddelde kavelgrootte 12,3 ha, gebruiken deze bedrijven gemiddeld 3,23 kavels en is de gewogen gemiddelde kavelafstand 882 m. De kavelafstand is de afstand van het bedrijfsgebouw tot het ontsluitingspunt.

De bedrijven in de RAK Bedum-Ten Boer zijn voornamelijk graasdierbedrijven (79%) en verder komen er akkerbouwbedrijven (12,9%) voor. De overige bedrijven betreffen dier/gewassencombinaties (5,6%), tuinbouw- en hokdierbedrijven.

In het gebied komen 99 grote bedrijven voor en aantal kenmerken van dit gemiddelde grote-binnenblokbedrijf zijn:

- gemiddelde bedrijfsoppervlakte	: 46,5 ha;
- gemiddelde bedrijfsomvang	: 105 nge;
- gemiddeld aantal kavels	: 3,4 ;
- gemiddelde kaveloppervlakte	: 13,5 ha;
- gemiddeld aantal bedrijfskavels	: 1,9 ;

- gemiddelde bedrijfskaveloppervlakte : 24,5 ha;
- gewogen gemiddelde kavelafstand : 821 m;
- gewogen gemiddelde kavelafstand van binnenblokkavels : 568 m;
- minder dan 60 procent van de grond bij huis : 44,2%
(graasdierbedrijven)

Bij het bezoek aan de bedrijven om de gerbuikersinventarisatie uit te voeren is ook een enquête afgenomen. De enquête bestond uit 8 meerkeuzevragen (zie bijlage 5). De vragen gingen in op de toekomstige verwachtingen van de bedrijven, de belemmeringen en de mogelijke verbeteringen voor de toekomst, wat men van de RAK verwacht en hoe en waarover men nog geïnformeerd zou willen worden.

98 binnenblok- en 2 buitenblokbedrijven hebben aan de enquête meegewerkt. Een vrij grote groep bedrijven rond Garmerwolde heeft niet aan de enquête meegewerkt.

1 Inleiding

Voor de voorbereiding van de Ruilverkaveling met een administratief Karakter heeft de Dienst Landelijk Gebied Groningen aan DLO-Staring Centrum een opdracht verstrekt voor het uitvoeren van een Grondgebruikersinventarisatie (GI). Dit systeem voorziet in het op een uniforme wijze verzamelen, verwerken en presenteren van gegevens over de grondgebruikers in een gebied. De inventarisatie heeft ten doel gegevens te leveren over de landbouw, de verkaveling en de ontsluiting die bij de voorbereiding worden gebruikt voor:

- de gebiedstypering en de knelpuntenanalyse;
- het toedelingsonderzoek;
- de evaluatie met name voor de agrarische kosten-batenanalyse.

De oplevering van de GI voor de RAK Bedum-Ten Boer bestaat uit de volgende ARCINFO-bestanden:

- een kavelbestand;
- een bedrijvenbestand (inclusief enquête);
- een wegen- en ontsluitingspuntenbestand;
- een percelenbestand;
- een beschrijving van de uitkomsten van het onderzoek (dit rapport).

Een dergelijke oplevering is gericht op intern gebruik van de gegevensbestanden op de werkplek door DLG Groningen. Naar eigen inzicht kunnen dan gegevens worden geselecteerd, kengetallen bepaald, themakaarten vervaardigd en eventueel voor dat gebied specifieke gegevens worden toegevoegd.

In dit rapport worden de belangrijkste kenmerken van het gebied en de bedrijven beschreven, ondersteund door kaarten, tabellen en grafieken. Hiermee wordt een eerste inzicht gegeven in de verkavelingsstructuur van het gebied en de bedrijven.

Verder is separaat bij het rapport een aantal bijlagen gevoegd ter informatie bij het gebruik van de opgeleverde bestanden. Het betreft:

- de gevolgde werkwijze (bijlage 1);
- een beschrijving van de basisbestanden en een overzicht van de daarin opgenomen gegevens (bijlage 2);
- een beschrijving van de bedrijfstypen; NEG-typologie (bijlage 3);
- een beschrijving van de begrippen (bijlage 4);
- de bedrijfsenquête (bijlage 5).

De ligging van de Ruilverkaveling met Administratief Karakter (RAK) Bedum-Ten Boer is weergegeven in figuur 1.

Overzichtskaart Bedum - Ten Boer

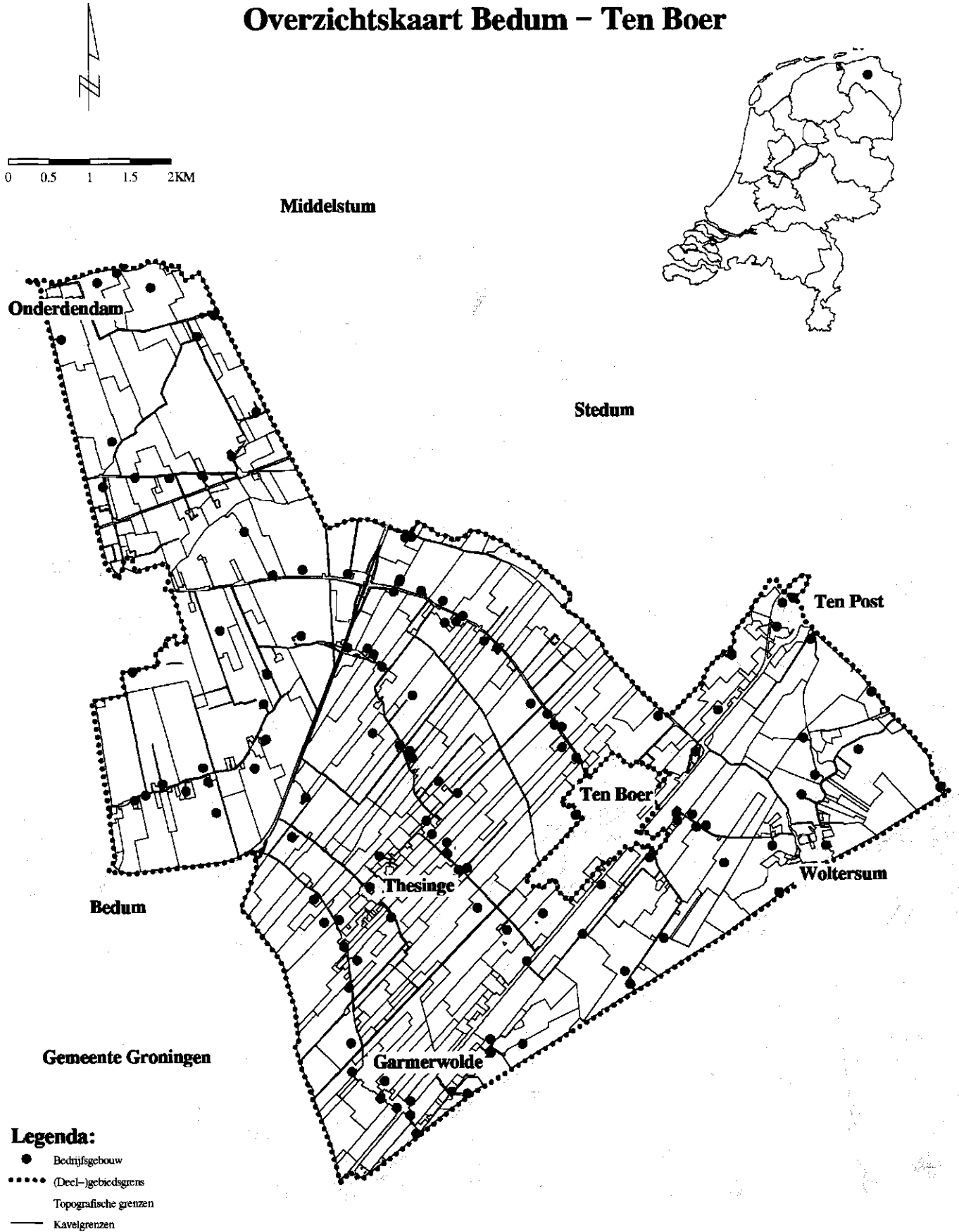

Fig. 1 Overzichtskaart van Bedum - Ten Boer
Ligging van het GI-gebied

2 Ligging en grootte van het gebied

De RAK Bedum-Ten Boer ligt in de provincie Groningen. Het betreft de gemeenten Bedum, Ten Boer en een klein gedeelte in Loppersum. De woongebieden Bedum en Ten Boer zijn buiten beschouwing gebleven. De grens wordt gevormd door de Zuidwending, het Harm Westerskanaal en het Boterdiep in het westen, het Boterdiep in het noorden, het Kardingermaar, het Westerwijtwerdermaar, de Stadsweg en de Woldjerweg in het noordoosten en het Eemskanaal in het zuidoosten. Deze grenzen vormen vrij grote barrières. Het gebied ligt grotendeels ingeklemd tussen de ruilverkavelingen Sauwerd, Stedum Loppersum en de herinrichting Midden-Groningen.

Het gebied is geheel in gebruik voor landbouw, behoudens enkele dorpen. De oppervlakte van het gebied, verkregen door middel van digitaliseren van de gebiedsgrens, bedraagt 5461 ha (zie fig. 1).

Het gebied wordt in het noorden door de spoorlijn Groningen-Delfzijl, in het midden door de Eemshavenweg en in het zuiden door het Damsterdiep doorsneden. Er ontstaan daardoor drie te onderscheiden delen van het gebied.

3 Grondgebruik

Van de totale oppervlakte van het gebied (5461 ha) is 4992 ha (91,4%) in gebruik als cultuurgrond. De resterende 469 ha (8,6%) bestaat uit wegen, waterlopen, dorpskern Ten Boer (145 ha) en burgerbebouwing.

Van de 4992 ha cultuurgrond is 4573 ha in gebruik bij in het gebied gelegen agrarische bedrijven (binnenblokbedrijven), 91 ha is in gebruik bij buiten het gebied gelegen bedrijven (buitenblokbedrijven) en 328 ha is in gebruik bij particulieren (tabel 1).

Tabel 1 De totale geïnventariseerde oppervlakte cultuurgrond en overig grondgebruik (ha; kadastrale maat en procentueel) binnen en buiten het gebied naar categorie grondgebruiker

Grondgebruiker	Binnen het gebied		Buiten het gebied	Totaal
	(ha)	(%)	(ha)	(ha)
Binnenblokbedrijven	4573	83,7	241	4814
Buitenblokbedrijven	91	1,7	²⁾	
Particulieren	328	6,0	²⁾	
Totaal cultuurgrond	4992	91,4		
Overig grondgebruik ¹⁾	469	8,6		
Totaal	5461	100		

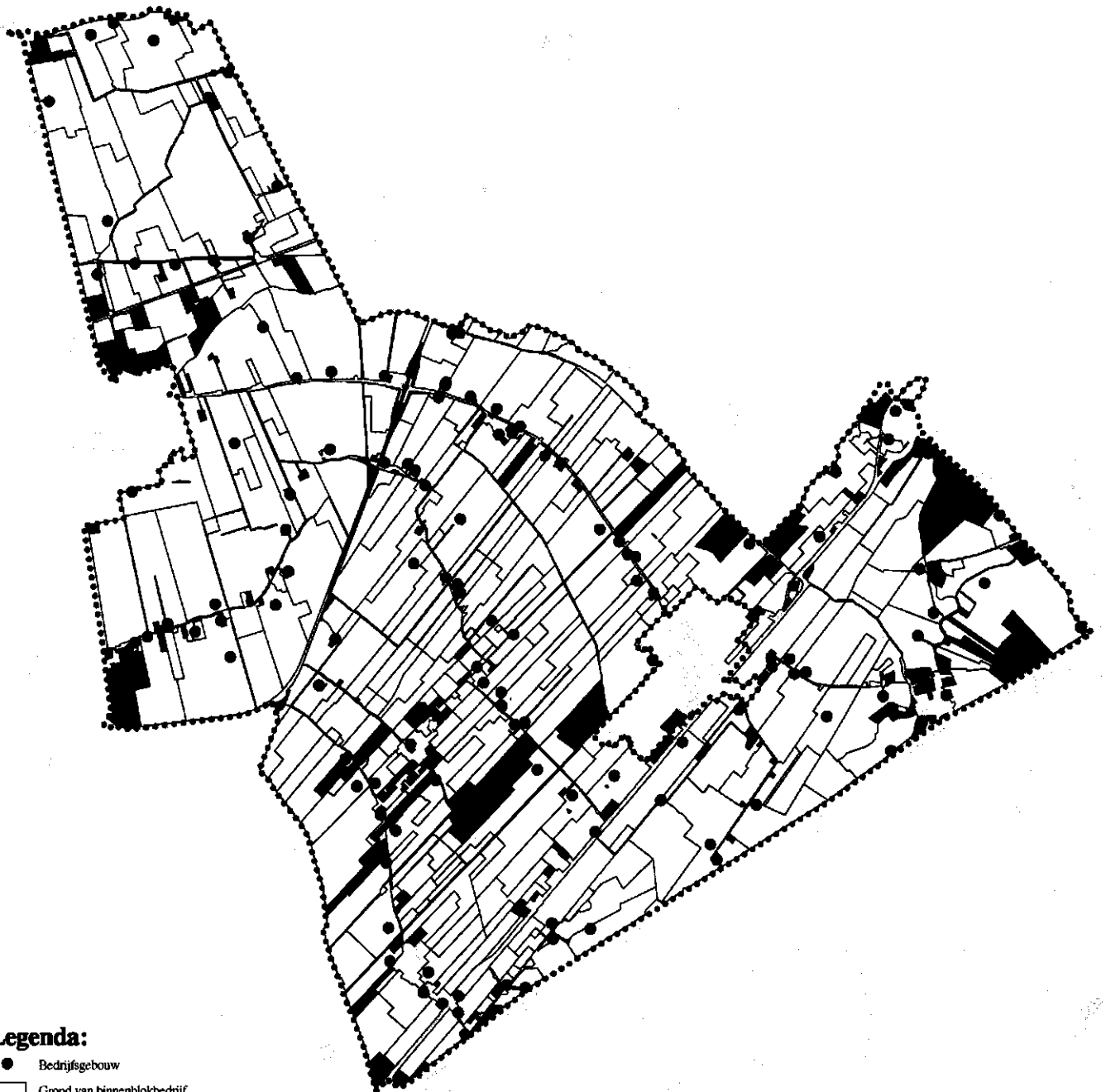
¹⁾ niet geïnventariseerd, berekend

²⁾ niet geïnventariseerd

Overzichtskaart grondgebruikers Bedum – Ten Boer

0 0.5 1 1.5 2KM

Legenda:

- Bedrijfsgebouw
- Grond van binnenblokbedrijf
- Grond van buitenblokbedrijf
- Agrarisch grondgebruik door particulieren
- Gebiedsgrens
- Kavelgrens

Fig. 2 Overzichtskaart grondgebruikers van Bedum – Ten Boer

De ligging van de grond van de binnen- en buitenblokbedrijven en de particulieren is te zien in figuur 2. De kavels van buitenblokbedrijven bevinden zich voornamelijk langs de Stadsweg tussen Ten Boer en Ten Post en een aantal ten zuidwesten van Ten Boer. De grond van particulieren komt verspreid door het gebied voor met een concentratie ten noorden van Bedum (stadsuitbreiding) en rond het streekdorp Thesinge. Bij de 328 ha grond van particulieren is 123 ha geteld van bedrijven die wel binnen het gebied liggen, maar waarvan we niet over de gegevens uit de landbouwtelling (1997) beschikten, omdat deze bedrijven zich kort geleden (1997) in het gebied gevestigd hadden. Er zijn er twee grote particuliere kavels in het oosten en één tussen Ten Boer en Thesinge te zien, die in deze categorie terechtgekomen zijn (zo zijn deze ook bij de berekeningen in dit verslag gebruikt).

4 Aantal bedrijven

In het gebied zijn in totaal 132 landbouwbedrijven geïnventariseerd, waarvan 124 bedrijven (94%) de bedrijfsgebouwen binnen het gebied hebben (binnenblokbedrijven). Van de overige 8 bedrijven liggen de bedrijfsgebouwen buiten het gebied (buitenblokbedrijven).

Tabel 2 geeft een overzicht van de bedrijven die grond in het gebied in gebruik hebben. Hierbij is onderscheid gemaakt in grote en kleine bedrijven. De grens tussen groot en klein ligt bij een bedrijfsomvang van 20 nge (zie bijlage 4). Er zijn 99 grote en 25 kleine binnenblokbedrijven. De ligging van de bedrijfsgebouwen van de binnenblokbedrijven is weergegeven in figuur 1. De bedrijfsgebouwen liggen voornamelijk langs de doorgaande wegen in het gebied (streekdorpen), vooral in het centrale deel tussen de Eemshavenweg en het Damsterdiep. In het gebied tussen het Damsterdiep en het Eemskanaal liggen de bedrijfsgebouwen meer verspreid door het gebied. Door het gehele gebied liggen ook bedrijven op huiswieren.

Tabel 2 Aantal grote en kleine bedrijven onderscheiden naar binnenblok- en buitenblokbedrijven

	Groot bedrijf		Klein bedrijf		Totaal	
	(abs.)	(%)	(abs.)	(%)	(abs.)	(%)
Binnenblokbedrijven	99	79,8	25	20,2	124	100,0
Buitenblokbedrijven	5	62,5	3	37,5	8	100,0
Totaal	104	78,8	28	21,2	132	100,0

5 Bedrijfstype

Tabel 3 geeft een overzicht van de binnenblokbedrijven verdeeld naar bedrijfstype. De bedrijven zijn ingedeeld volgens de NEG-typologie (zie bijlage 3). In de RAK Bedum-Ten Boer komen de volgende bedrijfstypen voor:

- akkerbouwbedrijven (NEG 1);
- tuinbouwbedrijven (NEG 2);
- graasdierbedrijven (NEG 4), dit zijn de rundveehouderijbedrijven (inclusief kalvermesterijen), schapenbedrijven, geitenbedrijven en graslandbedrijven of combinaties hiervan;
- hokdierbedrijven (NEG 5), dit zijn varkensbedrijven, pluimveebedrijven, combinaties van beide of overige hokdierbedrijven;
- gewassen-veeteeltcombinaties (NEG 8), dit zijn akkerbouw-veeteeltcombinaties of overige combinaties.

Akkerbouwbedrijven, graasdierbedrijven en gewas-veeteeltcombinaties zijn apart onderscheiden, van de overige bedrijfstypen zijn de aantallen te gering om deze apart te onderscheiden.

In tabel 3 is te zien dat de graasdierbedrijven de grootste groep (78,7%) vormen.

Tabel 3 Aantal grote en kleine binnenblokbedrijven per bedrijfstype in de RAK Bedum-Ten Boer en het percentage bedrijven per bedrijfstype en in het noordelijk weidegebied (CBS, 1997)

Bedrijfstype	Groot bedrijf		Klein bedrijf		Totaal		Centraal Gron.
	(abs.)	(%)	(abs.)	(%)	(abs.)	(%)	weidegebied (%)
Akkerbouwbedrijven	14	14,1	2	8,0	16	12,9	11,9
Graasdierbedrijven	77	77,8	21	84,0	98	79,0	79,7
Gewas-veeteeltcombinatie	7	7,1	-	0,0	7	5,7	4,4
Overige bedrijven ¹⁾	1	1,0	2	8,0	3	2,4	4,0
Totaal	99	100,0	25	100,0	124	100,0	100,0

¹⁾ De bedrijfstypen NEG 2 en 5 zijn samengevoegd

Het gebied wijkt niet veel af van het Centraal weidegebied Groningen uit de CBS-gegevens 1997. Het overgrote deel van de bedrijven zijn graasdierbedrijven. De akkerbouwbedrijven vormen in aantal de tweede groep bedrijven binnen dit gebied. Er komen vergeleken met het Centraal weidegebied Groningen in het gebied meer bedrijven voor met gewas-veeteeltcombinaties. In de RAK Bedum-Ten Boer komen iets minder tuinbouw- en hokdierbedrijven voor (CBS, 1997).

6 Bedrijfsoppervlakte

De bedrijfsoppervlakte is vastgelegd volgens de situatie ten tijde van de landbouwtelling 1997, zodat een relatie gelegd kan worden met de gegevens van de landbouwtelling. De GI is gericht op de planvorming en legt de grondgebruikerssituatie vast voor cultuurgrond op langere termijn, waarbij grond die structureel in gebruik is bij een bedrijf bij die gebruiker wordt opgenomen. Dit in tegenstelling tot de landbouwtelling die uitgaat van de oppervlakte die op dat moment in gebruik is. De oppervlakte bos en woeste grond wordt niet geïnventariseerd; in de opgave aan de landbouwtelling wordt deze oppervlakte wel opgegeven. Grote verschillen kunnen ook ontstaan door wijziging van de registratiemethode. Werden tot voor kort de bedrijven per gemeente geregistreerd, nu worden ze voor heel Nederland onder één relatienummer opgenomen. Een firma of maatschap met verscheidene bedrijven verspreid over Nederland heeft dan maar één landbouwtelling. Dit verschijnsel neemt de laatste jaren sterk toe, vooral het vormen van maatschappen is iets wat veel voorkomt. Tenslotte kunnen foutieve opgaven in de landbouwtelling leiden tot afwijkingen ten opzichte van de situatie zoals die bij de opname van de grondgebruikerssituatie wordt vastgelegd. Gevolg is dat positieve of negatieve afwijkingen t.o.v. de oppervlakte volgens de landbouwtelling kunnen ontstaan. Aangenomen wordt dat een afwijking kleiner dan 10% binnen de nauwkeurigheidsgrens valt.

Voor het GI-gebied Bedum-Ten Boer blijkt dat bij 13,7% (17 bedrijven) van de binnenblokbedrijven het verschil tussen de geïnventariseerde oppervlakte en de oppervlakte volgens de landbouwtelling meer dan 10% is. Van deze 17 bedrijven geven 13 bedrijven aan dat de geïnventariseerde oppervlakte groter is dan de aan de landbouwtelling opgegeven oppervlakte, bij 4 bedrijven is de geïnventariseerde oppervlakte kleiner dan de oppervlakte uit de landbouwtelling.

De verschillen met de landbouwtelling voor het gebied Bedum-Ten Boer heeft als voornaamste reden dat een aantal bedrijven grond in gebruik hebben die jaarlijks wordt gepacht. Deze gronden worden wel meegeteld bij de landbouwtelling maar niet bij de GI omdat deze gronden niet structureel in gebruik zijn (zie ook boven).

Tabel 4 geeft een overzicht van het aantal binnenblokbedrijven per bedrijfsoppervlakte-klasse op basis van de geïnventariseerde oppervlakte. Van de 124 bedrijven heeft 15,3% een bedrijfsoppervlakte kleiner dan 10 ha, 22,6% een bedrijfsoppervlakte tussen de 10 en 30 ha, 41,1% van de bedrijven heeft een bedrijfsoppervlakte tussen de 30 ha en 50 ha en 20,9% van de bedrijven is groter dan 50 ha.

Tabel 4 Overzicht van de bedrijfsoppervlakte van de binnenblokbedrijven en bedrijven in het gehele landbouwgebied per bedrijfsoppervlakte-klasse (ha) op basis van de geïnventariseerde oppervlakte

Bedrijfsoppervlakte (ha)	Groot bedrijf		Klein bedrijf		Alle bedrijven		Centraal Weidegebied
	aantal	(%)	aantal	(%)	aantal	(%)	(%)
0 - 1	-	-	3	12,0	3	2,4	1,8
1 - 5	1	1,0	6	24,0	7	5,6	9,8
5 - 10	1	1,0	8	32,0	9	7,3	12,8
10 - 20	4	4,0	8	32,0	12	9,7	12,1
20 - 30	16	16,2	-	-	16	12,9	14,2
30 - 50	51	51,5	-	-	51	41,1	29,4
50 - 100	21	21,2	-	-	21	16,9	17,4
>100	5	5,1	-	-	5	4,0	2,6
Totaal	99	100,0	25	100,0	124	100,0	100,0
Gemiddeld (ha)	46,5		8,35		38,8		32,8

Van de 99 grote bedrijven heeft 2% een bedrijfsoppervlakte van minder dan 10 ha, 20% heeft een bedrijfsoppervlakte van 10 tot 30 ha, meer dan de helft van de grote bedrijven heeft een bedrijfsoppervlakte van 30 tot 50 ha, en 26% heeft een oppervlakte van meer dan 50 ha. Ten opzichte van het gemiddelde in het centraal weidegebied Groningen zijn de grote bedrijven in het gebied van Bedum-Ten Boer groter en liggen qua bedrijfs grootte ruim boven het gemiddelde. Gemiddeld zijn de grote bedrijven 46,5 ha groot.

Van de kleine bedrijven heeft 36% een bedrijfsoppervlakte kleiner dan 5 ha en heeft 64% nog een oppervlak groter dan 10 ha. Gemiddeld zijn de kleine bedrijven 8,35 ha groot.

In vergelijking met het landbouwgebied centraal weidegebied Groningen zijn de bedrijven in Bedum-Ten Boer iets groter.

In tabel 5 is een overzicht gegeven van de gemiddelde bedrijfsoppervlakte per bedrijfstype.

Tabel 5 Gemiddelde bedrijfsoppervlakte van de binnenblokbedrijven en bedrijven in het gehele landbouwgebied per bedrijfstype

Bedrijfstype	Gemiddelde bedrijfsoppervlakte (ha)			
	groot bedrijf	klein bedrijf	alle bedrijven	Centraal Weidegebied
Akkerbouwbedrijven	52,0	17,0	47,6	53,2
Graasdierbedrijven	44,6	8,3	36,8	30,4
Gewas-veeteeltcombinatie	62,9	-	62,9	45,4
Overige bedrijven ¹⁾	2,8	0,9	2,2	7,5
Totaal	46,5	8,3	38,8	32,8

¹⁾ De bedrijfstypen NEG 2 en 5 zijn samengevoegd

7 Bedrijfsomvang

De bedrijfsomvang van de binnenblokbedrijven in de RAK Bedum-Ten Boer is weergegeven in tabel 6. De binnenblokbedrijven hebben een bedrijfsomvang van gemiddeld 86 nge's. De graasdierbedrijven hebben een gemiddelde bedrijfsomvang van 94 nge's wat in vergelijking met het CBS landbouwgebied Centraal Weidegebied flink groter is. Voor de akkerbouwbedrijven is de gemiddelde bedrijfsomvang 41 nge's, wat in vergelijking met het CBS landbouwgebied Centraal Weidegebied maar de helft is. De bedrijven met gewas-veeteeltcombinatie hebben een gemiddelde bedrijfsomvang 86 nge's. Het gebied wordt dus gekarakteriseerd door graasdierbedrijven met een grote bedrijfsomvang.

Tabel 6 Gemiddelde bedrijfsomvang van de binnenblokbedrijven per bedrijfstype

Bedrijfstype	Gemiddelde bedrijfsomvang (nge)			Centraal Weidegebied
	groot bedrijf	klein bedrijf	alle bedrijven	
Akkerbouwbedrijven	45	15	41	86
Graasdierbedrijven	117	10	94	69
Gewas-veeteeltcombinatie	86	-	86	58
Overige bedrijven ¹⁾	96	11	39	79
Totaal	105	10	86	72

¹⁾ De bedrijfstypen NEG 2 en 5 zijn samengevoegd

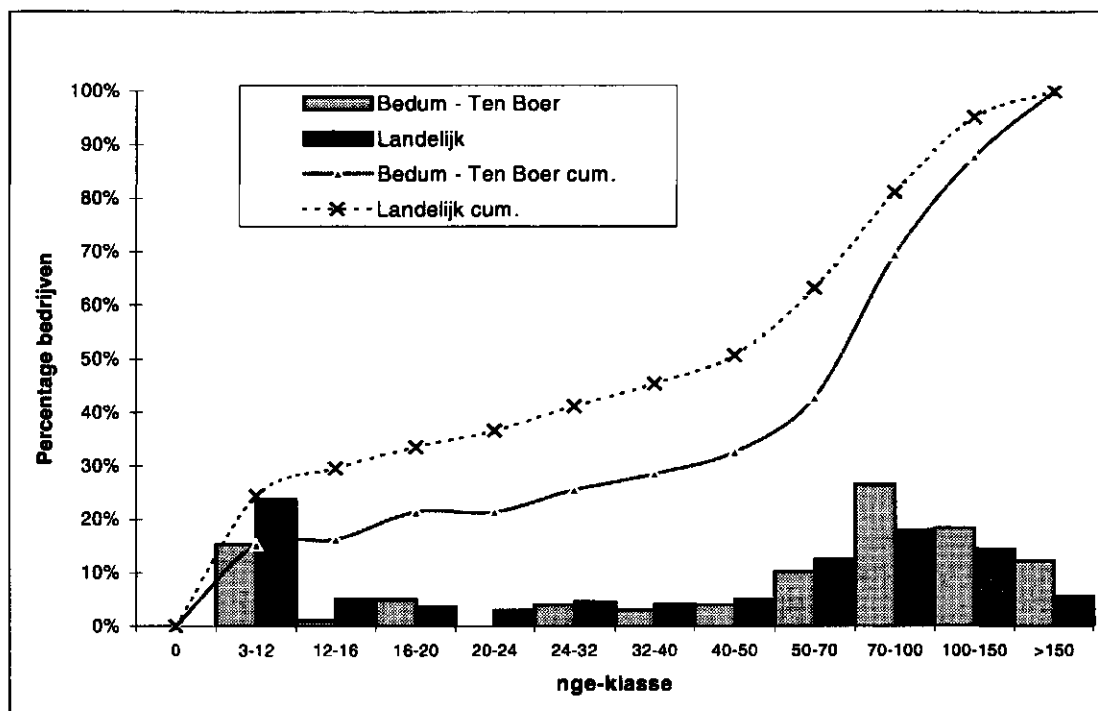
In tabel 7 is de verdeling van bedrijfsomvang en bedrijfstype weergegeven. Van de 124 bedrijven heeft 20,2% een omvang kleiner dan 20 nge's, 18,65% een omvang tussen 20 en 50 nge's, 35,5% een omvang van 50 tot 100 nge's en 25,8% een bedrijfsomvang die groter is dan 100 nge's. Ook is in deze tabel de verdeling naar bedrijfsomvang gegeven voor de bedrijven in het landbouwgebied Centraal weidegebied Groningen (CBS, 1997). In de RAK Bedum-Ten Boer zijn er minder kleine bedrijven. Vergeleken met het Centraal Weidegebied zijn er meer bedrijven in de klasse met een bedrijfsomvang van 50-100 nge's.

Tabel 7 Aantal binnenblokbedrijven naar bedrijfsomvang in nge-klassen per bedrijfstype

Bedrijfstype	< 20	20-32	32-50	50-70	70-100	100-120	>120	Totaal
Akkerbouwbedrijven	2	4	5	4	1	-	-	16
Graasdierbedrijven	21	4	7	10	26	12	18	98
Gewas-veeteeltcombinatie	-	2	1	1	1	-	2	7
Overige bedrijven ¹⁾	2	-	-	-	1	-	-	3
Totaal	25	10	13	15	29	12	20	124
Aantal (%)	20,2	8,1	10,5	12,1	23,4	9,7	16,1	100
Centraal weidegebied (%)	27,0	7,4	8,8	12,1	17,0	27,7 ²⁾	-	100

1) De bedrijfstypen NEG 2 en 5 zijn samengevoegd

2) Dit is het percentage bedrijven groter dan 100 nge

Figuur 3 Verdeling van het aantal bedrijven in het landbouwgebied Centraal weidegebied Groningen (LEI en CBS 1997) en de RAK Bedum-Ten Boer naar bedrijfsomvang in nge's

De bedrijfsomvang (in nge-classes) van de graasdierbedrijven (n=98) in het gebied wordt in figuur 3 vergeleken met landelijke gegevens van graasdierbedrijven (LEI en CBS, 1997). Uit de figuur blijkt dat de bedrijfsomvang van de graasdierbedrijven in het gebied gunstiger is dan die van de landelijke bedrijven. Er zijn weinig kleine bedrijven en vooral de klassen 70-100 en >150 nge springen er positief uit (respectievelijk 17 en 12% in de RAK tov 18 en 6% landelijk).

8 Verkaveling

De verkaveling kan vanuit twee invalshoeken beschreven worden. De eerste invalshoek is het gebied. Dit kan als referentiekader gebruikt worden voor het beoordelen van inrichtingsmaatregelen gericht op het verbeteren van de verkaveling. De tweede invalshoek is een beschrijving vanuit de bedrijven. Daarmee wordt het mogelijk het effect van de verbetering van de verkaveling voor de bedrijven te bepalen.

De verkavelingskenmerken die hier worden besproken hebben betrekking op de bedrijven die in het gebied zijn gelegen (binnenblokbedrijven). Deze bedrijven worden volledig beschreven, dit houdt in dat ook de kavels die buiten het gebied liggen in de beschrijving zijn betrokken.

Bij de beschrijving van de verkaveling van bedrijven speelt naast het begrip kavel ook het begrip bedrijfskavel een belangrijke rol. Een bedrijfskavel kan worden gezien als een cluster van kavels (zie bijlage 4). Hiermee wordt tot uitdrukking gebracht dat een bedrijf met 5 aaneengesloten kavels (1 bedrijfskavel) een gunstiger verkaveling heeft dan 5 verspreid liggende kavels (5 bedrijfskavels).

8.1 Kavels, percelen en bedrijfskavels

8.1.1 Gebiedsniveau

Bij het beschrijven van de verkaveling, met als invalshoek het gebied, speelt het reeds genoemde begrip kavel (zie bijlage 4) een belangrijke rol. Kort omschreven is dit een stuk grond van een gebruiker omgeven door wegen, waterlopen e.d. of grond van andere gebruikers. Voor de gebruiker zijn er binnen een kavel voor de exploitatie geen belemmeringen anders dan de aanwezige topografie. Een kavel bestaat uit 1 of meer topografische percelen. Een topografisch perceel is een stuk grond omgeven door topografische grenzen zoals wegen en sloten.

De belangrijkste kenmerken van kavels en percelen in het gebied zijn vermeld in tabel 8. Binnen de gebiedsgrens zijn 576 kavels geïnventariseerd waarvan 384 kavels van agrarische bedrijven en 192 kavels van niet-agrariërs (particulieren). De kavels van de bedrijven hebben een gemiddelde grootte van 12,0 ha. De kavels van de particulieren zijn gemiddeld 1,7 ha groot. Wanneer de oppervlakte van de bedrijven die als particulier meegenomen zijn (zie pagina 4), eraf getrokken worden dan is de gemiddelde grootte van de kavels van particulieren 1,1 ha (totaal oppervlak particulieren dan 205 ha met 187 kavels).

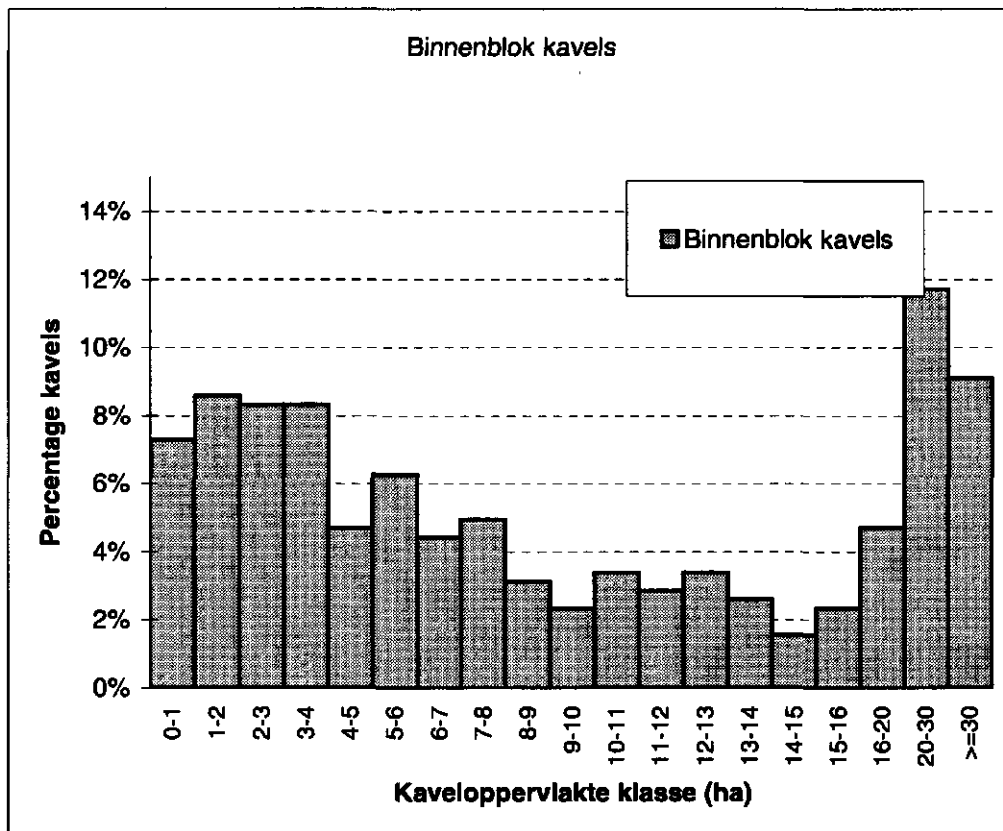
Tabel 8 Enige kenmerken van de kavels en percelen gelegen in de RAK Bedum-Ten Boer.

	Aantal kavels		Gem. oppervlakte (ha)	
	(abs.)	(gem. per bedrijf)	kavel	percelen
Grote binnenblokbedrijven	321	3,2	13,7	3,1
Kleine binnenblokbedrijven	50	2,0	3,6	1,4
Totaal binnenblokbedrijven	371	3,0	12,3	3,0
Buitenblokbedrijven	13	1,6	7,0	2,1
Totaal bedrijven	384	2,9	12,0	2,9
Particulieren ¹⁾	192	1,4	1,7	²⁾
Totaal	576			

¹⁾ incl. Drie bedrijven zonder LBT-gegevens

²⁾ niet geïnventariseerd

De verdeling van de in het gebied gelegen kavels van de bedrijven naar kaveloppervlakte is weergegeven in figuur 4. Van de kavels is 16% kleiner dan 2 ha en 21% van de kavels is tussen de 2 en 5 ha groot. Deze twee klassen kavels zijn vooral rond de kernen van de (streek)dorpen gesitueerd. 28% van de kavels is groter dan 15 ha, waarbij vooral veel in de klasse 20-30 ha (11,7%). Deze klasse ligt over het gehele gebied verspreid met uitzondering van het centrale gebied van de RAK rond de (streek)dorpen Achter Thesinge, Thesinge en ten noorden van Garmerwolde.

Figuur 4 Percentage binnenblokkavels per kaveloppervlakte-klasse (ha)

De in het gebied gelegen kavels van agrarische bedrijven bestaan uit gemiddeld 4,1 percelen. Deze percelen hebben een oppervlakte van gemiddeld 2,9 ha.

8.1.2 Bedrijfsniveau

Bij de beschrijving van de verkaveling van bedrijven speelt naast het begrip kavel ook het begrip bedrijfskavel een belangrijke rol. Een bedrijfskavel kan worden gezien als een cluster van kavels (zie bijlage 4). Hiermee wordt tot uitdrukking gebracht dat een bedrijf met 5 aaneengesloten kavels (1 bedrijfskavel) een gunstiger verkaveling heeft dan een bedrijf met 5 verspreid liggende kavels (5 bedrijfskavels).

De gemiddelde oppervlakte van de bedrijfskavels van de binnenblokbedrijven is 20,5 ha. Figuur 5 geeft de ligging weer van de huis- en veldbedrijfskavels inclusief de veldbedrijfskavels van de buitenblokkers en het particulier agrarisch grondgebruik.

In hoofdstuk 3 tabel 1 is vermeld dat de binnenblokbedrijven 241 ha (5% van hun grond) buiten het gebied in gebruik hebben. In totaal betreft het 30 kavels (7,5% van het totale aantal kavels van binnenblokbedrijven). Het gemiddeld aantal kavels van de binnenblokbedrijven stijgt daardoor van 3,0 (zie tabel 8) naar 3,2 (zie tabel 9). De gemiddelde oppervlakte van de kavels van deze bedrijven neemt af, en wel van 12,3 ha naar 12,0 ha.

Bedrijfskavelkaart Bedum - Ten Boer

0 0.5 1 1.5 2KM

Legenda:

- Bedrijfsgebouw
- Huisbedrijfskavel
- ▨ Moeitijk bereikbaar deel van de huisbedrijfskavel
- ▩ Veldbedrijfskavel
- Niet-agrarisch grondgebruik en agrarisch grondgebruik door particulieren
- Gebiedsgrens
- Kavelgrens

Fig. 5 Bedrijfskavelkaart van Bedum - Ten Boer

In tabel 9 zijn enige verkavelingskenmerken voor binnenblokbedrijven weergegeven. Wat opvalt is dat in het centrale gebied tussen de Eemshavenweg en het Damsterdiep sprake is van een kleinschaligere verkaveling dan in het gebied ten noorden van de Eemshavenweg en ten zuiden van het Damsterdiep (zie figuur 2). Daar het gebied niet in drie deelgebieden verdeeld is kan over de exacte verschillen geen uitspraken gedaan worden.

Tabel 9 Enige verkavelingskenmerken voor de binnenblokbedrijven

	Gemiddeld aantal ¹⁾		Gemiddelde oppervlakte (ha)		
	kavels	bedrijfskavels	kavel	bedrijfskavel	bedrijfsoppervlak
Bedrijven					
Groot (99)	3,4	1,9	13,5	24,5	46,5
Klein (25)	2,4	1,9	3,5	4,4	8,4
Totaal (124)	3,2	1,9	12,0	20,5	38,8

¹⁾ inclusief kavels buiten het gebied

In tabel 10 en figuur 6 wordt een verdeling van de bedrijven naar het aantal kavels gegeven. Van de 99 grote binnenblokbedrijven hebben 26 bedrijven (25%) 5 of meer kavels.

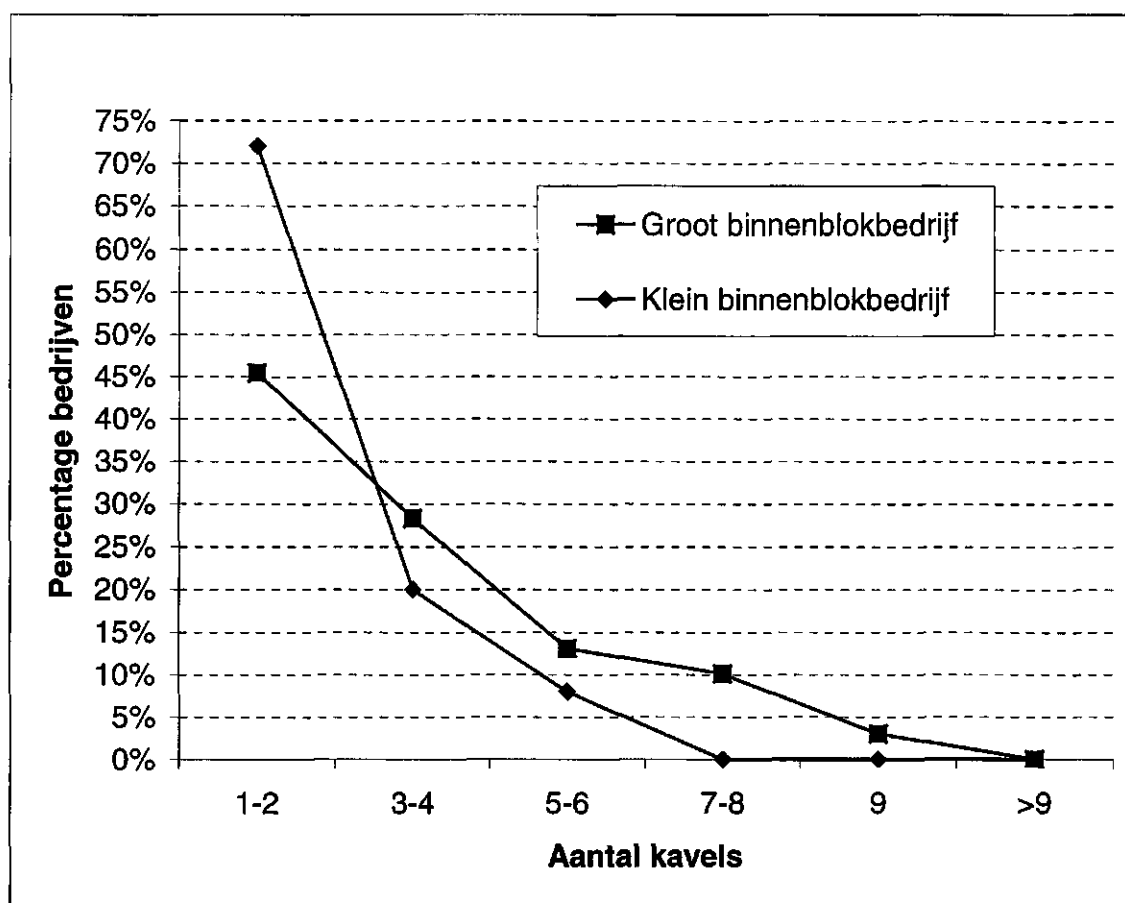
Tabel 10 Aantal grote en kleine binnenblokbedrijven naar aantal kavels per bedrijf

		1-2	3-4	5-6	7-8	9-15	Totaal
Groot bedrijf		45	28	13	10	3	99
(waarvan graasdierbedrijf)		(35)	(21)	(11)	(8)	(2)	(77)
Klein bedrijf		18	5	2	-	-	25
Totaal	Aantal	63	33	15	10	3	124
	(%)	50,8	26,6	12,1	8,1	2,4	100

Voor de graasdierbedrijven is tevens de 'oppervlakte bij huis' van belang. Hiermee wordt aangeduid het gedeelte van de huisbedrijfskavel dat vanuit het bedrijfsgebouw kan worden bereikt, zonder overschrijding van een als niet voor melkvee overschrijdbaar te beschouwen doorgaande verharde weg. De 'oppervlakte bij huis' wordt uitgedrukt in een percentage van de totale bedrijfsoppervlakte. De veldkavels die behoren bij de huisbedrijfskavel, maar aangemerkt zijn als niet voor melkvee bereikbaar, zijn niet bij de 'oppervlakte bij huis' opgeteld. In figuur 5 is dit kenmerk als 'moeilijk bereikbaar deel van de huisbedrijfskavel' voor alle bedrijven in beeld gebracht.

Bij 74 bedrijven in het gebied wordt de huisbedrijfskavel doorsneden door een doorgaande verharde weg die als niet overschrijdbaar wordt beschouwd; in totaal betreft het 129 kavelscheidingen. 53 hiervan zijn grote graasdierbedrijven (van de in totaal 77 grote graasdierbedrijven in de RAK).

Tabel 11 geeft een overzicht van het aantal grote bedrijven binnen het gebied naar percentage 'oppervlakte bij huis'. Van de grote graasdierbedrijven heeft 44,2% (34 bedrijven) een 'oppervlakte bij huis' van minder dan 60%. Voor deze bedrijven kan dat problemen in de bedrijfvoering geven.

Figuur 6 Percentage grote en kleine binnenblokbedrijven naar aantal kavels per bedrijf

Tabel 11 Aantal grote binnenblokbedrijven naar percentage 'oppervlakte bij huis'

Bedrijfstype		0-20	20-40	40-60	60-80	80-100	100	Totaal
Akkerbouwbedrijven	aantal	4	-	6	2	1	1	14
	(%)	4,0	-	6,1	2,0	1,0	1,0	14,1
Graasdierbedrijven	aantal	11	11	12	17	12	14	77
	(%)	11,1	11,1	12,1	17,2	12,1	14,1	77,8
Overige	aantal	1	2	1	2	-	2	7
	(%)	1,0	2,0	1,0	2,0	-	2,0	7,1
Totaal	aantal	16	13	19	21	13	17	99
	(%)	16,2	13,1	19,2	21,2	13,1	17,2	100

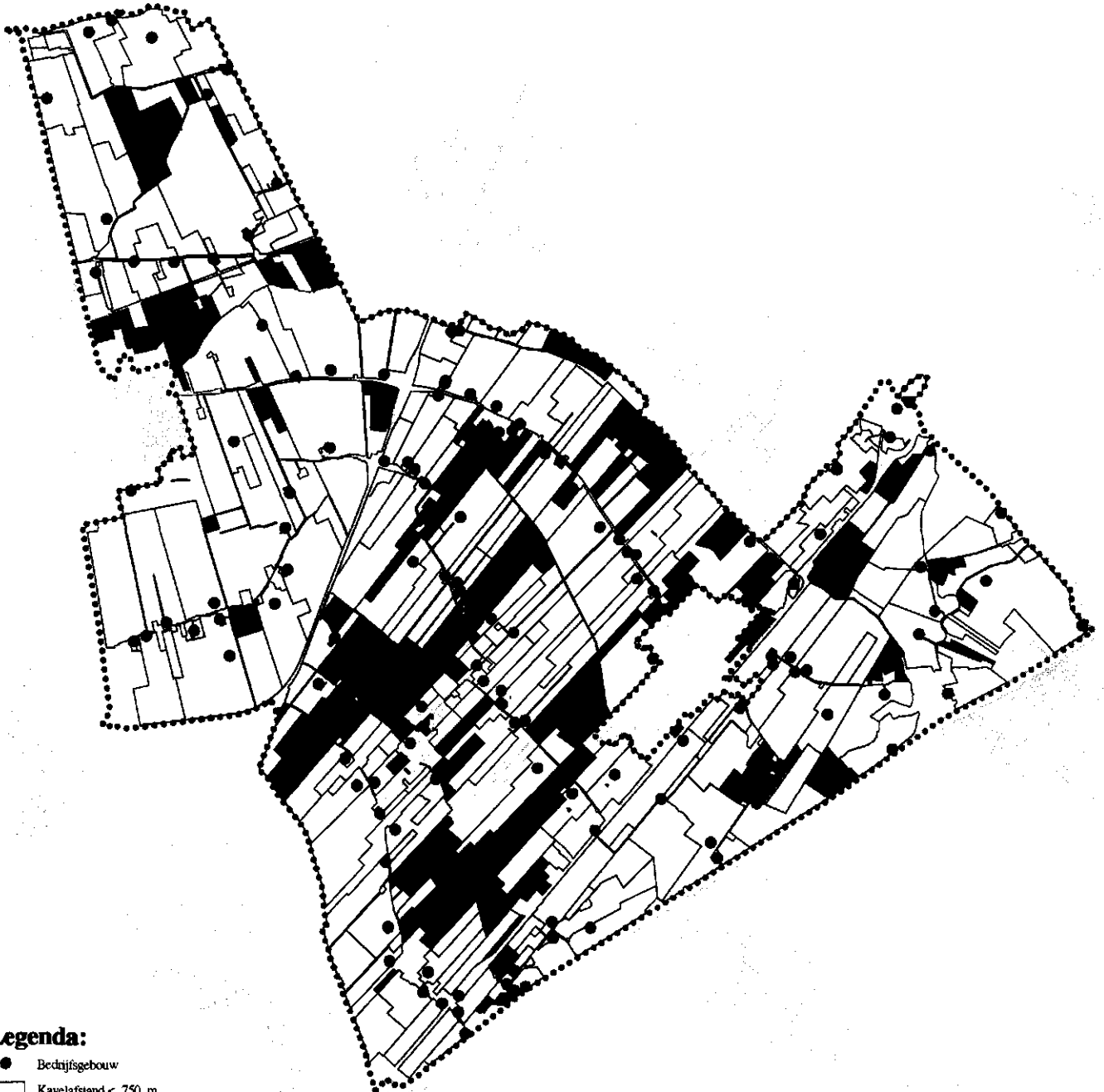
8.2 Kavelafstand

Andere belangrijke kengetallen hebben betrekking op de kavelafstand. Dit is de afstand van de bedrijfsgebouwen tot het onsluitingspunt van de kavel. In tabel 12 zijn enige gegevens over de **gewogen gemiddelde afstand** gegeven. Dit kengetal wordt berekend door per kavel de oppervlakte te vermenigvuldigen met de afstand, deze uitkomsten van alle kavels te sommeren en vervolgens te delen door de som van de oppervlakten van alle kavels. Hiermee wordt tot uitdrukking gebracht dat een grote oppervlakte op afstand ongunstiger is dan een kleine oppervlakte op afstand.

Kavelafstandenkaart Bedum – Ten Boer

0 0.5 1 1.5 2KM

Legenda:

- Bedrijfsgebouw
- ▨ Kavelafstand < 750 m
- ▩ Kavelafstand 750 – 1500 m
- Kavelafstand > 1500 m
- ▭ Niet agrarisch grondgebruik en agrarisch grondgebruik door particulieren
- Gebiedsgrens
- Kavelgrens

Fig. 7 Kavelafstandenkaart van Bedum – Ten Boer

De in de tabel 12 gegeven afstanden hebben alleen betrekking op de binnen het gebied gelegen kavels van de bedrijven. Voor kavels van buitenblokbedrijven is de afstand bepaald tussen de kavel en het punt waar de buitenblokker, komende van zijn bedrijfsgebouw, het gebied binnenkomt.

Tabel 12 Gewogen gemiddelde diepte, afstanden (m) en oppervlakte (ha) van alle kavels van bedrijven (binnen- en buitenblokbedrijven) binnen het gebied

		Kavel- diepte	Verharde weg	Semi- verharde weg	Onver- harde weg	Over land	Kavel- afstand	Opp. (ha)
Huisbedrijfs- Kavels	abs. (m) (%)	824	38 26,1	57 39,0	17 11,6	34 23,3	146 100	3818
Veldbedrijfs- Kavels	abs. (m) (%)	673	2352 90,9	114 4,4	66 2,6	55 2,1	2590 100	846
Alle kavels	abs. (m) (%)	796	458 77,8	67 11,4	26 4,5	37 6,3	589 100	4664

De gewogen gemiddelde kavelafstand voor de veldbedrijfskavels binnen de gebiedsgrens bedraagt 2590 m. Dit betreft een oppervlakte van 846 ha. De gewogen gemiddelde kavelafstand voor alle kavels binnen de gebiedsgrens bedraagt 589 m en dit betreft een oppervlakte van 4664 ha. Hierbij zijn dan ook de huisbedrijfskavels geteld. Zoals te verwachten levert de verharde weglengte in beide gevallen hieraan de grootste bijdrage (ca. 91% voor de veldkavels en 78% voor alle kavels tezamen). Er moet voor de huiskavels gemiddeld toch nog 74% van de totale kavelafstand worden afgelegd over de niet-verharde wegen (niet-verharde wegen zijn semi-verharde wegen, onverharde wegen en over land).

In figuur 7 is de kavelafstandenkaart gegeven. Op deze kaart zijn de werkelijk gemeten afstanden tussen de ontsluitingspunten van de kavels en de bedrijfsgebouwen in een aantal klassen weergegeven. De afstand van kavels van buitenblokbedrijven wordt gemeten van het ontsluitingspunt van de kavel tot het punt waar de buitenblokker het gebied binnen komt. Uit figuur 7 blijkt dat het opstreckende verkavelingspatroon van het centrale gebied (tussen Boersterweg en Zuidwending) van invloed is op de gewogen gemiddelde kavelafstand.

In tabel 12 zijn de kavelafstanden van alle kavels in het gebied weergegeven, in tabel 13 zijn als invalshoek alle kavels van de binnenblokbedrijven gekozen. De grote kavels van de bedrijven (zie fig. 4) in dit gebied is hiervoor de verklaring.

Tabel 13 Gewogen gemiddelde diepte en afstanden (m) van kavels van de binnenblokbedrijven

	Kavel- diepte	Verharde weg	Semi- verharde weg	Onver- harde weg	Over land	Kavel- afstand	Opp. (ha)
Grote bedrijven	805	689	67	22	44	822	4606
Kleine bedrijven	474	2138	25	34	21	2218	209
Alle bedrijven	791	752	65	23	43	882	4815

De kavelafstand in tabel 13 is aanzienlijk groter dan die in tabel 12. Dit komt doordat in tabel 13 kavels van binnenblokbedrijven, die buiten het gebied liggen, worden meegenomen. Het is een landelijke trend dat de bedrijven de laatste jaren in toenemende mate kavels op afstand gebruiken. Uit het oogpunt van de landinrichting kan men zich afvragen in hoeverre men deze kavels moet betrekken bij de bedrijfstypering. In tabel 14 wordt het effect getoond als kavels buiten het gebied (11) niet in de berekening van de kavelafstand worden betrokken.

De gewogen gemiddelde kavelafstand neemt af van 882 m naar 589 m. Kavels op afstand van meer dan 10 km komen maar weinig voor.

Tabel 14 Gewogen gemiddelde afstanden (m) van kavels van de binnenblokbedrijven, gecorrigeerd voor kavels op afstand buiten het gebied

	Kavelafstand					totaal
	aantal kavels	verharde weg	semi-verharde weg	onverharde weg	over land	
Alle kavels	401	752	65	23	43	882
Excl. kavels ≥ 20 km ¹⁾	2	648	65	23	43	778
Excl. kavels ≥ 10 km ¹⁾	8	472	66	23	43	605
Excl. kavels ≥ 5 km ¹⁾	1	466	66	23	43	599
Kavels binnen het gebied	390	458	67	26	37	589

1) kavels buiten het gebied

9 Bedrijfsenquête

In het GI-gebied is ook een bedrijfsenquête tijdens de grondgebruikersinventarisatie uitgevoerd. De vragen die gesteld werden hebben betrekking op de toekomstverwachtingen van het bedrijf, de uitbreidingsplannen van de bedrijfsoppervlakte, belemmeringen en gewenste verbeteringen voor het bedrijf, interesse in bedrijfsverplaatsing. In totaal hebben 98 binnenblokbedrijven (79%) en 2 buitenblokbedrijven meegedaan aan deze enquête. De 98 binnenblokbedrijven waren 23 kleine en 75 grote bedrijven.

9.1 Stoppen of uitbreiden

In tabel 15 staat kort weergegeven welk percentage van de ondervraagde bedrijven in de toekomst wil stoppen of afbouwen en welk percentage van de bedrijven wil uitbreiden.

Tabel 15 Percentage van de ondervraagde binnenblok bedrijven die aangeven te willen stoppen of afbouwen of willen uitbreiden in de toekomst

	Groot bedrijf (n=75)		Klein bedrijf (n=23)		Totaal (n=98)	
	stoppen (%)	uitbreiden (%)	stoppen (%)	uitbreiden (%)	stoppen (%)	uitbreiden (%)
Akkerbouw	11,1	83,3	1) ¹⁾	0	10,0	50,0
Graasdier	3,3	72,7	10,5	21,1	5,0	55,1
Gewas/veeteelt	40,0	1) ¹⁾	-	-	40,0	16,7
Overige	0	25,0	33,3	0	33,3	50,0
Totaal	6,6	72,3	13,6	18,1	8,2	52,0

¹⁾ opgenomen onder overige

Meer dan de helft van alle binnenblokbedrijven (52%) zegt in de toekomst nog te willen uitbreiden. Van deze bedrijven zegt circa 80% dat ze meer dan 5 ha willen uitbreiden. Het zijn voornamelijk de grote bedrijven (72,3% van de grote bedrijven) die zeggen te willen uitbreiden.

In het totaal zegt 8,2% van alle bedrijven te willen stoppen. Van het aantal bedrijven die aangegeven hebben in de toekomst te willen stoppen is het merendeel (71%) een klein bedrijf. De gemiddelde oppervlakte van de bedrijven die aangeven te willen stoppen is 23,8 ha.

9.2 Belemmeringen

In tabel 16 is een overzicht gegeven van de door de bedrijven aangegeven belemmeringen. Hierbij kon meer dan één antwoord aangekruist worden. Er is een onderscheid gemaakt in wat de bedrijven als de belangrijkste belemmering zien en wat ze nog meer als belemmering voor de toekomstige ontwikkeling van het bedrijf zien. Opvallend is dat 36,7% van de bedrijven geen belemmeringen voorziet in de toekomst wat betreft de ontwikkeling van hun bedrijf. Dit percentage is zo hoog doordat het merendeel van de kleine bedrijven (74,2%) geen problemen aangeeft. Van de grote bedrijven is dat 25,3%. Dit bevestigt ook de algemene indruk die is opgedaan tijdens de bedrijfsbezoeken dat veel van de kleine bedrijven weinig interesse hebben in nieuwe investeringen en uitbreiding.

Ongeveer een vijfde van ondervraagde bedrijven (18,4%) vindt dat de mogelijkheden tot grondaankoop de belangrijkste belemmering is voor de toekomstige ontwikkeling van hun bedrijf.

De belangrijkste verbeteringswensen Bedum - Ten Boer

0 0.5 1 1.5 2KM

Legenda:

- Bedrijfsgebouw
- Niet moegedaan
- Geen verbeteringen
- Verbetering verkaveling
- Verbetering waterhuishouding
- Verbetering objecten (onsluiting/veetunnel/renovatie)
- ▨ Verbetering overig
- Gebiedsgrens
- Kavelgrens

Fig. 8 De belangrijkste verbeteringswensen van Bedum - Ten Boer

Tabel 16 Percentage van de ondervraagde binnenblok bedrijven dat aangeeft een belemmering als de belangrijkste dan wel als één van de (genoemde) belemmeringen te zien voor de toekomstige ontwikkelingen van hun bedrijf

Belemmering voor toekomstige ontwikkeling	Groot bedrijf (n=75)		Klein bedrijf (n=23)		Totaal (alle bedrijven, n=98)	
	belangrijkste belemmering	genoemde belemmering	belangrijkste belemmering	genoemde belemmering	belangrijkste belemmering	genoemde belemmering
	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)
Geen	25,3	-	74,2	-	36,7	-
Verkaveling	12,0	21,3	0	0	9,2	16,3
Oversteek van vee	10,7	18,7	0	0	8,2	14,3
Grondaankoop	22,7	33,3	4,3	8,7	18,4	27,6
Opvolging	1,3	1,3	4,3	4,3	2,0	2,0
Prijsontwikkeling	6,7	16,0	4,3	4,3	6,1	13,3
Waterkwaliteit	4,0	9,3	0	0	3,1	7,1
Waterbeheersing	0	4,0	0	0	0	3,1
Overig	17,3	25,3	12,9	17,4	16,3	23,5
Totaal	100		100		100	

De grote bedrijven daarentegen zien voor de ontwikkeling van hun bedrijf wel belangrijke belemmeringen, want naast de grondaankoopmogelijkheden als belangrijkste belemmering geven bedrijven ook de verkaveling, de oversteek van vee over de weg en overige redenen op als belangrijkste belemmering. Als overige belemmeringen worden zaken genoemd als; uitbreiding bebouwde kom, milieu-eisen en regelgeving, verkeersdrukte, bereikbaarheid grond en gebouwen, financiën en staltype.

De bedrijven die de oversteek van vee over de weg als belangrijkste belemmering aangeven, liggen verspreid over het gebied. De meeste bedrijven die dit aangeven liggen langs de Boersterweg, de Thesingerweg en de Lage weg, maar ook bedrijven langs de Ellerhuizerweg en in het noorden van het gebied.

9.3 Verbeteringen

In figuur 8 staan de gewenste verbeteringen ruimtelijk weergegeven. Het gaat in dit geval om de verbetering die door het bedrijf als de meest belangrijke is aangegeven. In de figuur zijn de aangegeven verbeteringen geclusterd weergegeven.

56% van de bedrijven heeft één of meer verbeteringen voor hun bedrijf aangegeven. Van de geënquêteerde bedrijven geeft een derde als belangrijkste verbetering meer grond bij huis aan. 92% hiervan zijn grote bedrijven. 53% van alle ondervraagde bedrijven wenst een betere verkaveling (minder kavels, betere kavelvorm en meer grond bij huis). Het merendeel van die bedrijven (34,7%) wil graag meer grond bij huis. De rest wenst minder kavels of een betere kavelvorm (zie fig. 8).

Tabel 17 Percentage van alle ondervraagde binnenblok bedrijven dat één of meer verbeteringen aangeeft en de procentuele verdeling van de als belangrijkste aangegeven verbetering

Verbeteringen voor bedrijf	Groot bedrijf (n=75)		Klein bedrijf (n=23)		Totaal (alle bedrijven, n=98)	
	Belangrijkste verbetering	genoemde verbetering	belangrijkste verbetering	genoemde verbetering	belangrijkste verbetering	genoemde verbetering
	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)
Geen	34,8	-	74,0	-	43,9	-
Minder kavels	1,3	12,0	0	0	1,0	9,2
Betere kavelvorm	4,0	12,0	0	0	3,1	9,2
Grond bij huis	36,0	40,0	13,0	17,4	30,6	34,7
Aanleg veetunnel	0	9,3	0	0	0	7,1
Ontsluiting bedrijfsgeb.	5,3	6,7	0	0	4,1	5,1
Vernieuwing /renovatie bedrijfsgebouwen	5,3	24,0	4,3	4,3	5,1	19,4
Verbetering waterkwaliteit	1,3	5,3	0	0	1,0	4,1
Betere waterbeheersing	1,3	6,7	0	0	1,0	5,1
Overig	10,7	17,3	8,7	8,7	10,2	15,3
Totaal	100		100		100	

Een betere ontsluiting van de bedrijfsgebouwen wordt door 4% van de bedrijven als belangrijkste gewenste verbetering aangegeven. Dit speelt daar waar de bedrijven niet via de openbare weg ontsloten worden (o.a. De Lageweg). Een flink deel van de bedrijven geeft aan dat zij de vernieuwing /renovatie van de bedrijfsgebouwen als verbetering zien maar zien dat vaak niet als de belangrijkste verbetering. Een verbetering van de waterhuishouding (waterkwaliteit of waterbeheersing) wordt door slechts enkele bedrijven (2%) aangegeven als de belangrijkste verbetering. 5% van vooral de grote bedrijven geeft de verbetering van de waterbeheersing wel aan als een gewenste verbetering.

9.4 Bedrijfsverplaatsing

Van de grote bedrijven heeft ruim 25% eventueel belangstelling voor bedrijfsverplaatsing. Ongeveer 30% deze bedrijven geeft aan dat de mogelijkheden tot grondaankoop de belangrijkste belemmering voor de toekomstige ontwikkeling van hun bedrijf is. 15% geeft aan dat de verkaveling de grootste belemmering is. Voor de kleine bedrijven is de belangstelling voor het verplaatsen van het bedrijf gering (4,3%).

9.5 Voordelen van de RAK

Op de vraag of de bedrijven voordelen van de RAK verwachten voor de streek antwoordt 45% positief (1678 ha = 36% van de grond), 37% negatief en 18% heeft geen mening. Wanneer naar de voordelen voor het eigen bedrijf gevraagd wordt, antwoordt 40% positief (1411 ha = 30% van de grond), 54% negatief en 7% heeft geen mening.

9.6 Informatievoorziening

Vrijwel alle bedrijven (85%) willen via de nieuwsbrief over de RAK geïnformeerd blijven. 29% wil eveneens een persoonlijk gesprek en 44% wil in kleine groepen voorlichting over de RAK ontvangen. Slechts 14% kiest voor voorlichting in grote groepen.

In de enquête was ook een vraag opgenomen waarbij men voor een aantal onderwerpen kon aangeven of men daar meer informatie over wilde ontvangen. 38% van de bedrijven wilde geïnformeerd worden over de kostenberekening van een ruilverkaveling, direct gevolgd door (alternatieve) subsidiemogelijkheden (34%). Verder volgden dan streekplannen en bestemmingsplannen, rendementverbeteringen door een betere verkaveling en juridische en fiscale aangelegenheden.

Literatuur

Landbouw-Economisch Instituut en Centraal Bureau voor de Statistiek, 1996. *Land- en tuinbouwcijfers 1997*. 's Gravenhage. 329 pp.

Centraal Bureau voor de Statistiek, 1997. *Datadiskette: Gemeentelijke uitkomsten Landbouwtelling 1997*. Voorburg/Heerlen.

Provincie Groningen, 1997. Landinrichting Bedum-Ten Boer, projectnota. Groningen. 21 pp.